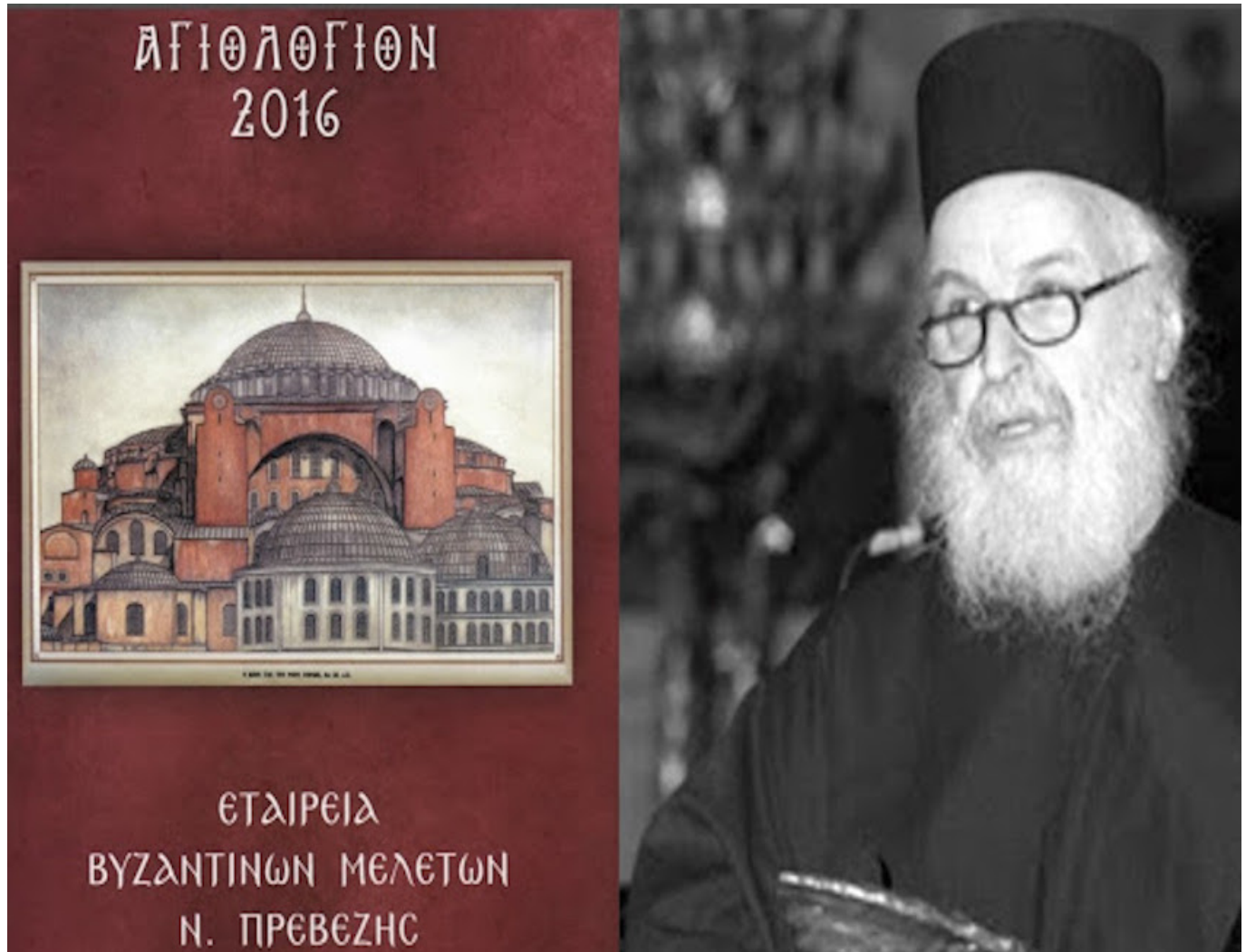
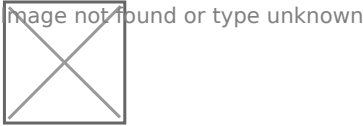

Ο Ηγούμενος της Μονής Τατάρνης Δοσίθεος για το “Μέγα Μοναστήρι”

[Μητροπολιτικό Έργο](#) / [Ι.Μ. Ιεραπότνης και Σητείας](#)

Ὁ ἱστορικὸς Προκόπιος ὁ Καισαρεύς, σύγχρονος τῆς ἐποχῆς ποὺ ὁ «κάλλιστος νεώς» τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας ἀνεγείρετο, γράφει στὸ ἔργο του «Περὶ κτισμάτων» (Ι΄, 1-78): «Ἡ Ἐκκλησία τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ Σοφίας εἶναι ἓνα θέαμα ἐξαισίου κάλλους, ὑπερφυσικὸ μὲν γιὰ ὅσους τὸ ἀντικρύζουν, ἀπίστευτο δὲ γιὰ ὅσους ἄλλοτε ἀκοῦνε νὰ ὁμιλοῦν γι' αὐτό. Ἐκεῖ ὁ νοῦς ἀνυψώνεται ἀνάλαφρος πρὸς τὸν Θεό. Νομίζει πὼς αὐτὸς ὁ Θεὸς δὲν βρίσκεται μακριά, ἀλλὰ κατοικεῖ σ' αὐτὸν τὸν ναὸ ποὺ ὁ ἴδιος διάλεξε γιὰ κατοικία. Κι αὐτὸ δὲν συμβαίνει μόνο κατὰ τὴν πρώτην ἐπίσκεψιν, ἀλλὰ ὅσες φορές κι ἂν τὸν ἐπισκεφθῇ κανεὶς, εἶναι σὰν νὰ τὸν βλέπει γιὰ πρώτη φορά. Κανεὶς ποτὲ δὲν χόρτασε νὰ βλέπῃ αὐτὸ τὸ θέαμα».

Ἀγία τοῦ Θεοῦ Σοφία, τὸ μέγα μοναστήρι

Ὁ σύρων αὐτὲς τὶς πενιχρὲς γραμμὲς ἔχει ἐπισκεφθῇ αὐτὸν τὸν ναὸ τῶν ναῶν ἀμέτρητες φορές. Ἴσως φθάνουν καὶ τὶς ἑκατό. Ποτὲ δὲν «ἐνεπλήσθη», ποτὲ δὲν χόρτασε, ποτὲ δὲν ἔμαθε τὰ μυστικά του. Ὅλο καὶ κάτι τοῦ ξέφευγε. Τί λέγω ὁ τάλας «κάτι»; Τὰ πλεῖστα. Προσπα-θοῦ-σε νὰ μένη ὅσο τὸ δυνατόν μόνος γιὰ νὰ μπορῇ νὰ φεύγῃ ἀπὸ τὸ παρὸν καὶ νὰ ἀνιχνεύῃ τὸ παρελθόν, ὀπισθοβατῶν γιὰ νὰ ἐρμηνεύσῃ τὸ γιατί εἶ-πε στὰ ἐγκαίνια ὁ Ἰουστινιανός: «*Νενίκηκά σε, Σολομών*»! Πλὴν ὅ-μως τὸ «μόνος» ἦτο πάντοτε ἀνέφικτον. Πάντα εἶναι γεμάτος ἀπὸ ὀρδὲς τουριστῶν. Γιαπωνέζοι μὲ σορτσάκια, γαλλιδουῖλες ἡμίγυμνες, ἐγγλέζοι μὲ τὴν φωτογραφικὴ μηχανὴ κρεμασμένη στὸ στῆθος. Ἑλληνες φωνα-κλά-δες. —Γιῶργο ἀπὸ δῶ! —Μαρία ἀπὸ κεῖ! Πανσπερμία, συνονθύ-λευ-μα, Βαβέλ. Εἰσέρχονται μπουλουκηδὸν βιαστικοί, βιαστικοὶ κοιτοῦν ἐ-δῶ καὶ ἐκεῖ, βιαστικὰ φεύγουν, γιὰ λίγο καθαρὸν ἀέρα... Ἀνυποψίαστοι. Τουρίστες.

Τί ἁγία Σοφία, τί μπλὲ τζαμί, τί κλειστὴ ἀγορά! Ὅλα τὸ ἴδιο. Κα-λύ-τερα ὅμως ἀπὸ ὅλα εἶναι τὰ βραδυνὰ σὲ χοροὺς ὀριεντάλ... Οἱ προ-σκυ-νηταὶ ἐλάχιστοι. Εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ μπαίνοντας τὰ πόδια τους τρικλί-ζουν, τὰ μάτια βουρκώνουν, ἡ καρδιὰ πάει νὰ σπάσῃ, τὸ δεξιὸ χέρι σηκώ-νε-ται ἀνεπαίσθητα γιὰ νὰ κάμῃ τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ.

Αὐτός, ναί, ξέρει. Γνωρίζει ὅτι δὲν μπαίνει σὲ μουσεῖο, ἀλλὰ σὲ χῶ-ρο ἁγιασμένο, στὸν ναὸ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας. Πληρώνει εἰσιτήριο, ἀλ-λὰ τὸ λησμονεῖ ἀμέσως. Ἐχει μάθει ὅτι ὁ Ὁρθόδοξος δὲν τιμᾷ καὶ δὲν προσκυνεῖ μόνον τὶς ἱερὲς εἰκόνες ἢ τὰ ἅγια λείψανα, ἀλλὰ καὶ κάθε πέτρα ὅπου κάποτε ἐτελεῖτο θεία Λειτουργία, εἴτε τώρα εἶναι τζαμί εἴτε εἶναι μουσεῖο. «*Βλέπει*», αἰσθάνεται, σκέπτεται πράγματα ἄγνωστα στοὺς πολλούς. Βλέπει ἀπ' ἔξω ἓνα ὀγκῶδες κτίριο μὲ μόνον στόλισμα ἓνα σουβᾶ, ἓνα κονίαμα βαμμένο μὲ νερομπογιά, ξεθωριασμένο. Εἰσέρ-χε-ται καὶ βλέπει σεμνὴ μεγαλοπρέπεια. Φῶς ἱλαρό, κολῶνες πορφυρὲς καὶ πράσινες, κιονόκρανα περίτεχνα, δαντέλα πραγματική. Ὅμως δὲν διε-ρωτᾶται γιατί τόσο διαφορὰ τοῦ «ἔξω» ἀπὸ τὸ «μέσα». Γνωρίζει ὅτι ἡ λατρεία τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ δὲν

γίνεται ὅπως τῶν εἰδωλολατρῶν. Ἐ-κεῖ-νοι ἐλάτρευαν τοὺς θεοὺς των ἔξω ἀπὸ τοὺς ναοὺς. Οἱ Ὁρθόδοξοι «ἔσωθεν», μέσα στὸν ναό. Νὰ γιατί ἡ τόση διαφορά. Εἰσερχόμενος ἀκρο-ποδητὶ διακρίνει ἤδη στὸν νάρθηκα δικούς του ἀνθρώπους γνω-στοὺς ἀπὸ παλιά. Εἶναι ὁ ἅγιος Κωνσταντῖνος, ὁ Ἰουστινιανός, ὁ Λέων ὁ Σοφός. Εἶναι οἱ ἐν Χριστῷ βασιλεῖς τῶν Ῥωμαίων. Μὰ καὶ ὁ εἰσερχό-με-νος Ῥωμηὸς εἶναι, ἄρα συγγενής. Ὁμόπιστος, ὁμαίμων.

Πατάει στὰ φαγωμένα ἀπὸ τὸν χρόνο καὶ τὴν χρῆσι κατώφλια ποὺ ὁ-δηγοῦν στὸν κυρίως ναὸ καὶ ἀναλογίζεται· «Πόσα πόδια ἀγίων ἀν-δρῶν, πατριαρχῶν, ἐπισκόπων, παντὸς βαθμοῦ κληρικῶν καὶ μοναχῶν ἐπάτησαν καὶ ἐλείαναν αὐτὰς τὰς «φλιάς»; Πόσοι αὐτοκράτορες, πόσοι πορφυρογέννητοι, πόσοι ξένοι πρεσβευταὶ πέρασαν ἀπ’ αὐτὲς τὶς θύρες, θαύμασαν καὶ ἐξέστησαν; Τί ἔκαμε τοὺς Ῥώσσοις ἀπεσταλμένους νὰ ἀνα-φωνήσουν «οὐκ ἴσμεν εἰ ἐσμεν ἐν οὐρανῷ ἢ ἐν γῇ»; Πόσοι μαί-στο-ρες τῆς ψαλτικῆς, πόσοι βαστακταὶ γέμισαν μὲ τὶς ψαλμωδίες τοὺς αὐ-τὸν τὸν ἀπέραντο καθαγιασμένο χῶρο; Πόσοι πιστοὶ «ἐπώνυμοι» καὶ «ἀ-νώ-νυμοι» προσευχήθηκαν καὶ μετέλαβαν τῶν ἀχράντων Μυστηρίων ἀπ’ ἐκείνη τὴν «ἅγια τράπεζά μας» διὰ χειρὸς ἀγίων πρεσβυτέρων; Πό-σα ἅγια λείψανα ὑπῆρχαν; Πόσες θαυματουργεῖς εἰκόνες»; Πῶς μπορῇ νὰ στέκεται κάτω ἀπὸ ἓνα τροῦλλο ποὺ φαίνεται νὰ κρατῆται ἀπὸ χρυσῇ ἀλυσίδα κατ’ εὐθειᾶν ἀπὸ τὸν οὐρανό; Πῶς μπορῇ νὰ ἀντέξῃ ἡ καρδιά ὅταν ὁραματίζεται νὰ ψάλλῃ «ζερβὰ ὁ βασιλιάς, δεξιὰ ὁ πατριάρχης»; Κι ἂν στρέψῃ τὸ βλέμμα πρὸς τὸ ἅγιο βῆμα καὶ ἀντικρύσῃ ἐκεῖ ψηλὰ ἐν-θρονη τὴν Κυρία Θεοτόκο, βαστάζουσιν τὸν Κύριο τῆς δόξης, εἶναι δυ-νατὸν νὰ μὴ σιγοψάλλῃ: «Τῆς Θεοτόκου ἡ Πόλις, τῇ Θεοτόκῃ προσ-φό-ρως, τὴν ἑαυτῆς ἀνατίθεται σύστασιν· ἐν αὐτῇ γὰρ ἐστήρικται διαμέ-νειν καὶ δι’ αὐτῆς περισώζεται καὶ κραταιοῦται, βοῶσα πρὸς αὐτήν· Χαῖ-ρε ἡ ἐλπίς τῶν περάτων τῆς γῆς»;

Ἀτενίζοντας τὰ τέσσαρα ἑξαπτέρυγα Σεραφεῖμ σοῦ ἔρχεται νὰ ψά-λῃς τὸν ὕμνο τοῦ Μεγάλου Σαββάτου: «τὰς ὅψεις καλύπτοντα καὶ βο-ῶν-τα τὸν ὕμνον, ἀλληλούϊα». Διερωτᾶσαι δὲ πῶς ἐκεῖνος ὁ ἀνώνυμος ψη-φιοθέτης κατῶρθωσε νὰ δώσῃ ἀνθρώπινη μορφή στοὺς ἀρχαγγέλους Μιχαὴλ καὶ Γαβριήλ, καὶ ἐνῶ βλέπεις σῶμα, αἰσθάνεσαι τὸ τῶν ἀγγέ-λων ἀσώματον.

Ἀναβαίνουμε στὰ Κατηχουμενεῖα μέσω τοῦ κοχλίου. Τὸ πῶς ἀνε-βαί-νουμε μόνον ὁ Θεὸς τὸ ξέρει! Κόβονται τὰ πόδια μας προσδοκῶντας τὸ τί θὰ δοῦμε. Ἐδῶ συναθροίσθηκαν τόσες καὶ τόσες ἱερὲς Σύνοδοι γιὰ νὰ καθορίσουν τὶς λεπτομέρειες τοῦ Ὁρθοδόξου δόγματος. Φθά-νου-με ἐπὶ τέλους στὴν Μεγάλη Δέησι. Μᾶς καθελώνει τὸ γλυκύ, ἡρεμο βλέμ-μα τοῦ Κυρίου. Εὐλογεῖ τὸν καθένα ἀπὸ μᾶς, τὰ ἁμαρτωλὰ παιδιὰ Του. Εἶναι ὁ ἐλεήμων, ὁ ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος. Δέομαι: «Σῶσον, Κύ-ριε, τὸν λαόν σου καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου». Ἐκ

δεξιῶν δέ-ε-ται τοῦ Κυρίου ἡ πανάμωμος Μήτηρ. Μοῦ ὑπενθυμίζει ἓνα διάλογο πα-λαιὸ μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ Μονογενοῦς:

«—Τί, Μῆτερ, αἰτεῖς;
—Τὴν βροτῶν σωτηρίαν.
—Παρῳργισάν με.
—Συμπάθησον Υἱέ μου.
—Ἄλλ' οὐκ ἐπιστρέφουσι.
—Καὶ σῶσον χάριν.
—Ἐξουσι λύτρον.
—Εὐχαριστῶ σοι, Λόγε!».

Ἐξ ἀριστερῶν τοῦ Κυρίου ὁ Τίμιος Πρόδρομος. Τὸ τῆς ἐρήμου κάλ-λιστον θρέμμα, ὁ ἐν γεννητοῖς γυναικῶν μείζων, ἀσκητικὸς «ἄτα-κτον τὴν κόμην ἔχων». Ἰκετεύει καὶ αὐτὸς ὑπὲρ λαοῦ ἡμαρτηκότος. Χεῖ-ρες βανδάλων ἀπέκοψαν ἀπὸ τοῦ ψηφιδωτοῦ τὴν δεξιάν του χεῖρα «τὴν ἀψαμένην τὴν ἀκήρατον κορυφὴν τοῦ Δεσπότης». Κύκλω σου ἡ του-ριστικὴ πλημμυρίς. Δὲν σὲ ἀφήνουν οὔτε νὰ προσευχηθῇς, οὔτε νὰ δα-κρύσης, οὔτε νὰ ἀσπασθῇς κάποια πτυχή τοῦ ἀρράφου χιτῶνος.

Λίγο παράμερα, στὴν γωνία ἀπ' ὅπου αἱ «εὐγενεῖς κυρίαι» παρα-κο-λουθοῦσαν τὴν Θεία Λειτουργία, ἀόρατοι ὀπισθεν τοῦ δρυφράκτου, ἰδοὺ οἱ μορφές αὐτοκρατόρων καὶ συζύγων. Πρώτη ἡ μορφή Κωνσταν-τί-νου τοῦ Μονομάχου, τρίτου συζύγου τῆς παραπλεύρως Ζωῆς, τῆς ἁ-κρως ζωηρᾶς Ζωῆς. Τὸ ψηφίδωμα ἀνῆκε εἰς τὸν πρῶτον σύζυγό της, τὸν Ῥωμανὸν τὸν Ἀργυρό. Αὐτὸς πέθανε. Ἦ μάλλον «τὸν πέθανε»». Ἦρ-χε-ται ὁ δεύτερος, Μιχαὴλ ὁ Παφλαγών. Τὸν ἀνάγκασε νὰ καλογερέψη. Ἦλθε καὶ ὁ τρίτος. Διατάσσει καὶ ξηλώνουν τὴν μορφή (τοῦ προσώπου μόνον, διὸ καὶ ἐμφανῆς ἡ διόρθωσις) καὶ τὴν ἐπιγραφὴ τοῦ πρώτου καὶ ψηφιοθετοῦν τὴν μορφή καὶ τὸ ὄνομα τοῦ τρίτου. Ἀπλᾶ πράγματα καὶ ὑπὲρ λίαν χριστιανικά! Ὁ «Ῥωμανο-Κωνσταντῖνος» κρατεῖ «ἀποκόμβι-ον». Ἐνα σακκοῦλι μὲ τρεῖς λίτρες χρυσοῦ διὰ τὶς ἐτήσιες ἀνάγκες τοῦ ναοῦ. Ἐτοποθετεῖτο μάλιστα ἐπὶ τῆς ἀγίας Τραπέζης ἐκάστην Μεγάλην Πέμπτην. Ἐξ ἀριστερῶν ἡ «εὐσεβεστάτη» Αὐγούστα Ζωή, ἡ ὁποία κατ-ε-σπατάλησε τὰ ἔσοδα τοῦ κράτους πρὸς ἀγορὰν καλλυντικῶν καὶ ἄλοι-φῶν ἀπὸ τὴν Κίνα διὰ νὰ φαίνεται ἡ ἐβδομηντάχρονη ὡς εἰκοσάχρονη παρθένος. Εἰς τὸ μέσον ὁ ἔνθρονος Κύριος εὐλογῶν (ἀναγκαστικῶς) τὰ αὐτοκρατορικὰ τερατουργήματα.

Δίπλα Ἰωάννης Β΄ ὁ Κομνηνός, ὁ καὶ Καλοῖωάννης ἐπονομα-ζόμε-νος διὰ τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ μετὰ τῆς Οὐγγαρέζας συζύγου αὐτοῦ Εἰρήνης, ξανθῆς καὶ ῥοδαλῆς. Σημειωτέον ὅτι αὐτὴ ἡ «ξένη» ἵδρυσε τὴν Μονὴν τοῦ Παντοκράτορος (σημερινοῦ Zeyrek cami) μετὰ νοσοκομείου. Ὑ-στε-ρον ἐγένετο μοναχὴ ἐπονομασθεῖσα Ξένη

καὶ ἡγίασε ἑορταζομένη τῇ 13ῃ Αὐγούστου. Καὶ εἰς αὐτὸ τὸ ψηφιδωτὸν ὁ αὐτοκράτωρ κρατεῖ «ἀπο-κόμ-βιον». Εἰς τὸ μέσον τοῦ ζεύγους ἔχει ψηφιοθετηθεῖ ἡ Κυρία Θεο-τό-κος ὀρθὴ βαστάζουσα τὸν παῖδα Ἰησοῦν εὐλογοῦντα τὸ ὄντως εὐλογη-μέ-νον τοῦτο ζεῦγος. Εἰς τὴν γωνίαν εὐρίσκεται τὸ ψηφιδωτὸν τοῦ αὐτο-κρά-τορος Ἀλεξίου μὲ μορφὴν νεαροῦ παιδιοῦ, καὶ τοῦτο διότι ἐβασίλευ-σεν εἰς ἡλικίαν δώδεκα ἐτῶν καὶ ἐστραγγαλίσθη μετὰ τρία μόλις ἔτη... Ὅ-μως διερωτῶμαι; «Ὡκεανὸς εἰς κοτύλην χωρεῖ»; Χωράει ἓνας ὠκεα-νὸς σ' ἓνα φλυτζάνι τοῦ καφέ; Προφανῶς ὄχι. Ἐξ ἄλλου ἡ ὥρα πέρασε. Οἱ φύλακες σημαίνουν μὲ κώδωνα. Πρέπει νὰ ἐξέλθουμε.

Κάθομαι σ' ἓνα παγκάκι ἔξω ἀπ' τὴν Ἀγιά Σοφιά, στὸν ἀπέναντι κῆ-πο. Προσπαθῶ νὰ ὀνειρευθῶ ξύπνιος. Διώχνω τοὺς τέσσερις μιν-α-ρέ-δες. Κατεβάζω τὴν ἡμισέληνον ἀπὸ τὸν τροῦλλο καὶ τοποθετῶ ἓνα λαμ-пу-ρίζοντα Τίμιο Σταυρό. Σκέπτομαι πῶς χώρεσαν μέσα σ' αὐτὸ τὸν ναὸ τὰ πάθη καὶ οἱ καημοὶ τῆς πονεμένης Ῥωμιοσύνης, τῆς Ἑσταυρωμένης Ὁρθοδοξίας! Τόση ἱστορία, τόσοι θρύλοι, τόσες παραδόσεις! Ἦλθαν στὸ νοῦ μου αὐτὲς οἱ ὑπέροχες ἐσωτερικὲς ὀρθομαρμαρώσεις ποὺ ἔγι-ναν τραγούδι: «σὰν τὰ μάρμαρα τῆς Πόλης πού 'ναι στὴν Ἀγιά Σοφιά, ἔτσι τάχεις ταιριασμένα μάτια, φρύδια καὶ μαλλιά». Οἱ ἐλπίδες; «Σώ-πα-σε, κυρὰ Δέσποινα, καὶ μὴν πολυδακρύζεις, πάλι μὲ χρόνια μὲ καιροὺς, πάλι δικά μας θά 'ναι». Τὰ μοιρολόγια; «Πουλὶ μ' γιατί δὲν κελαηδεῖς, ὡς κελαηδοῦσες πρῶτα;». Ἡ μισοτελειωμένη Λειτουργία, ὁ μαρμαρω-μέ-νος Βασιληᾶς; Ὅνειρα... Ὅνειρα... Ναί, μὰ ἡ Ῥωμιοσύνη ἔζησε γιατί ὀ-νει-ρευόταν. Ὅταν τὰ ὄνειρα σβήσουν θὰ χαθῇ κι αὐτή; Τὸ λέει ὁ ἐθνι-κὸς τῆς Κύπρου ποιητής, ὁ Μιχαηλίδης: «Ἡ Ῥωμιοσύνη ἐν' νὰ χαθῇ ὄντας ὁ κόσμος λείπει»...

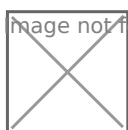
—Ξύπνα, πάτερ, σὲ πῆρε ὁ ὕπνος! Νύχτωσε, φεύγουμε!

Νύχτωσε... «Ὁ ἥλιος ἔγνω τὴν δύσιν αὐτοῦ». Φεύγουμε, μὰ ἡ καρ-διά μας ξεριζωμένη μένει πίσω. Πίσω στὴν Πόλι τῶν ὀνείρων μας, πίσω στὴν Ἀγιά Σοφιά, τὸ μέγα μοναστήρι...

Ἀρχιμ. Δοσίθεος

Ἡγούμενος Ἱερᾶς Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Παναγίας Τατάρνης

image not found or type unknown

Το παραπάνω κείμενο δημοσιεύθηκε ως πρόλογος στο “Αγιολόγιο” του έτους 2016 της Εταιρείας Βυζαντινών Μελετών του Νομού Πρεβέζης, που ήταν αφιερωμένο στην Αγία Σοφία Κωνσταντινουπόλεως.

ΠΗΓΗ: ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ ΙΕΡΑΠΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΣΗΤΕΙΑΣ